

Wieringerhoek

Nieuw leefgebied tussen IJsselmeer en Waddenzee

Copyright: Witteveen+Bos

Verhaal van het gebied

De Zuiderzee was een zout intergetijdengebied rijk aan vogels- en vissoorten. Na de bouw van de Afsluitdijk veranderde de Zuiderzee in het grootste aaneengesloten zoetwatergebied van West-Europa. De biodiversiteit is sterk afgenomen doordat natuurlijke zoet-zout-gradiënten, peildynamiek en erosie- en sedimentatieprocessen zijn verdwenen. Het IJsselmeer kent veel harde overgangen; van land naar water en van zoet naar zout, zeker bij Den Oever en langs de Wieringermeerpolder. Langs de dijken en in het water in deze zogenaamde Wieringerhoek ontbreken belangrijke leefgebieden voor vogels, vissen en andere flora en fauna. In de Wieringerhoek zijn ook te weinig planten, algen en bacteriën om voldoende biomassa te produceren voor deze (vooral bodemdieren etende) vogels en vissen. Ook langs de Afsluitdijk is voor vissen amper beschutting en weinig voedsel. Het gebied kan in zijn huidige vorm zijn potentie als leefgebied voor diverse vogelsoorten en als kraam- en kinderkamer voor vis niet waarmaken. De abrupte overgang tussen zoet en zout is een aanslag op het ecosysteem. Trekvis kan door de vispassage bij Den Oever het IJsselmeer af- en opzwemmen. Als er wordt gespuid kan trekvis ook door de spuisluisen naar de Waddenzee. Dit is echter niet voldoende. Bij het spuien belandt zoetwatervis ongewild in het zoute water en sterft als hij niet snel terug kan naar het IJsselmeer.

De zoetwatervoorraad in het IJsselmeer is essentieel voor drinkwatervoorziening, landbouw en natuur. De droge zomer van 2018 liet zien dat het steeds moeilijker wordt om de zoetwatervoorraad te beschermen tegen verzilting, mede als gevolg van klimaatverandering.

Programmatische Aanpak Grote Wateren

De grote waterstaatkundige ingrepen in de vorige eeuw maakten Nederland veilig en welvarend. Maar al die dijken, dammen, vaargeulverruiming, inpoldering en peilbeheer hebben ook een keerzijde. In veel grote wateren veranderde de natuurlijke stroming van water en sediment. Daarmee ging veel kenmerkend leefgebied verloren en staan veel wateren niet meer met elkaar in verbinding. Plant- en diersoorten missen daardoor passend leefgebied. Ook zijn de mogelijkheden voor vistrek beperkt. Dit maakt natuur en de ecologische waterkwaliteit kwetsbaar. Daarom hebben die een impuls nodig. In de Programmatische Aanpak Grote Wateren werken Rijk, regio en maatschappelijke organisaties aan toekomstbestendige grote wateren. Daar gaat hoogwaardige natuur samen met een krachtige economie. Wieringerhoek is één van de projecten.

Wieringerhoek: wat gaat er gebeuren?

In de Wieringerhoek liggen veel kansen voor natuurlijker overgangen tussen land en water, en tussen zoet en zout. We willen daarom ontbrekende leefgebieden toevoegen en een geleidelijke overgang van zoet naar zout creëren. Dit kan bijvoorbeeld door de aanleg van ondieptes, rietvelden, oeverlanden en vispassages. Maar het kan ook door het aanleggen van dieptes waarin vissoorten kunnen overwinteren en zout water kan worden opgevangen. Hierdoor ontstaat een

Foto: Rosalie Heins

robuust ecosysteem en wordt voorkomen dat het zout zich zuidwaarts verspreidt naar het innamepunt voor de drinkwaterbereiding bij Andijk. Belangrijke uitgangspunten voor het project zijn het huidige peilbeheer en het behoud van de zoetwatervoorraad.

Wat levert het op?

Met meer en natuurlijker overgangen tussen zoet en zout, land en water en betere verbindingen met de regionale wateren kan de Wieringerhoek zich ontplooiën als kraam- en kinderkamer voor vissen, en als leefgebied van zoöplankton, macrofauna en vogels. Tegelijkertijd wordt de verzilting ingeperkt. Door de grote schaal van het project straalt het effect van de inrichtingsmaatregelen uit naar grotere delen van het IJsselmeer- en Waddengebied. Met een gevarieerder leefgebied en meer voedsel nemen de biodiversiteit en populaties toe. Hierdoor ontstaat een gebied waar vogels en vissen op hun trek kunnen 'opvetten', overwinteren of juist hun broed grootbrengen en waar soorten die niet trekken hun hele levenscyclus volbrengen. Met dit project komen de doelen voor de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000 binnen bereik en wordt de zoetwatervoorraad beter beschermd. Als natuur en ecologische waterkwaliteit op orde zijn, zijn maatschappelijke opgaven als verstedelijking, recreatie, transport en bedrijvigheid beter in te passen. De leefomgeving wordt aantrekkelijker, en dat is weer goed voor het vestigingsklimaat in de regio.

Werk in uitvoering

Bij het ontwikkelen van plannen voor dit gebied werkt het Rijk samen met gemeentes, de Provincie Noord-Holland, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Coalitie Het Blauwe Hart, Staatsbosbeheer en de Vogelbescherming. De verkenning wordt begin 2021 afgerond. Als de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in samenspraak met de betrokken partijen het voorkeursalternatief hebben vastgesteld, volgt de planuitwerking. Naar verwachting start de uitvoering in 2027. Het project Wieringerhoek sluit aan op de Agenda IJsselmeergebied 2050.

Toekomstbestendig en klimaatrobuust

We streven naar een veilig en welvend Nederland. Daarom draaien we de waterstaatkundige ingrepen van vroeger niet terug. Wel willen we de 'voetafdruk' van waterbeheer en waterveiligheid verkleinen. Waar mogelijk kiezen we voor herstel van getij, aanleg van ontbrekend of verloren leefgebied en geleidelijke overgangen tussen land en water, en tussen zoet en zout. Alle projecten worden toekomstbestendig en klimaatrobuust ontworpen: ze houden rekening met zeespiegelstijging, extreme rivierafvoeren, droogte en opwarmend water. Zo kunnen we ervoor zorgen dat planten en dieren ook dan plek kunnen vinden om te leven en zich voort te planten. Dat draagt bij aan het behoud van de biodiversiteit in ons land, ook in de toekomst.